

Digitalizációs program az Egyetemi Könyvtárban

A Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet (MaNDA) és az ELTE Egyetemi Könyvtár 2014 januárja óta együttműködik az Országos Kulturális Digitalizációs Közfoglalkoztatási Program keretében. A projekt a tervek szerint 2016 márciusáig folytatódik.

A közfoglalkoztatási programban fontos cél a kulturális örökség megőrzése, hogy elősegítsék a magasabb képzettségű álláskeresőket, diplomával rendelkezőket digitális kulturális területen történő foglalkoztatását, bekapcsolását a kulturális örökség feldolgozásába, archiválásába. Az elmúlt egy évben a munkatársak 320 egyetemi periodikát, 1 millió katalóguscédulát és közel kétezer kisnyomtatványt digitalizáltak. A résztvevők a következő hónapban többek között feldolgozzák három jezsuita tudós gyűjteményét és számos hazai folyóirat anyagát is. A digitalizált dokumentumokat az Egyetemi Digitális Intézményi Tudástárban (EDIT) tárolják.

A közfoglalkoztatási programban fontos cél a kulturális örökség megőrzése, hogy elősegítsék a magasabb képzettségű álláskeresőket, diplomával rendelkezőket digitális kulturális területen történő foglalkoztatását, bekapcsolását a kulturális örökség feldolgozásába, archiválásába. Az elmúlt egy évben a munkatársak 320 egyetemi periodikát, 1 millió katalóguscédulát és közel kétezer kisnyomtatványt digitalizáltak. A résztvevők a következő hónapban többek között feldolgozzák három jezsuita tudós gyűjteményét és számos hazai folyóirat anyagát is. A digitalizált dokumentumokat az Egyetemi Digitális Intézményi Tudástárban (EDIT) tárolják.

/Forrás: <http://www.elte.hu/hir?id=NW-6582/>

(F. Iné)

Látványraktár nyílt az esztergomi Duna Múzeumban

Új kiállító térként az esztergomi Duna Múzeumban megnyílt a látványraktár, ahol az intézmény gyűjteményeinek legérdekesebb darabjait mutatják be. A 63 millió forintos fejlesztés uniós támogatással valósult meg – mondta el hétfőn az MTI-nek az intézmény marketing munkatársa.

Az átalakítással a látogatók képet kapnak a múzeumi gyűjtemény sokféleségéről, valamint az itt

elhelyezett tárgyi, képeslap-, térkép- és éremanyag, illetve a Széchenyi-iratok gyűjteményének egy része is megismerhetővé válik – tette hozzá Bárd Edit. A digitális képeslapgyűjteményben nemcsak böngészni lehet, hanem a régi lapok felhasználásával üdvözetet is küldhetnek a múzeumból a látogatók, akik egy-egy jellegzetes, vízhez kötődő foglalkozás tárgyainak virtuális összegyűjtése során érdekes háttér-információkkal gazdagodhatnak. A gyűjtemény egyik különleges darabja, a Vörös László-féle, 1833-ban készült térkép. Digitális változatát használva, a legmodernebb informatikai, térképi módszerekkel egyszerre lehet kalandozni az egykori és a mai Budapesten.

A látogatók a valódi műtárgyraktárba is beléphetnek, a tömörített rendszer két polcán függőlegesen és vízszintesen csúsztatható monitorral szöveges és képi anyagok érhetőek el, melyek a tárgyhasználatának, jellegzetességeinek megértését teszik könnyebbé. A Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum, ismertebb nevén az esztergomi Duna Múzeum hét gyűjteményének közel háromezer darabját 2014-ben tették elérhetővé a múzeum honlapján. Széchenyi István irat- és levélgatékából 930 tétel böngészhető, emellett 80 régi folyamszabályozási és egyéb térkép tekinthető meg. A tárgyi gyűjteményből 200 mérnöki eszköz, modell, makett látható, a 19. századi fényképek közül 400 tétel áll a nagyközönség rendelkezésére.

A múzeum a magyar vízügy történetével, a hazai vízgazdálkodással kapcsolatos muzeális értékű tárgyakat, dokumentumokat gyűjti. Évente átlago-

san 20 ezer látogató számára kínálja a vízzel való találkozás, a vízről való játékos ismeretszerzés lehetőségét. Saját gyűjteményének gondozása mellett szakmai segítséget nyújt a területi vízügyi igazgatóságok által fenntartott vízügyi emlékhelyek, műszaki műemlékek és gyűjtemények nyilvántartásához, kezeléséhez, szakszerű működtetéséhez. Az Esztergom belvárosában, az egykori főkáptalan épületében található, országos gyűjtőkörű szakmúzeum fenntartója 2014. január 1-jétől az Országos Vízügyi Főigazgatóság.

/Forrás: http://mandarchiv.hu/cikk/3680/Latvanyraktar_nyilt_az_esztergomi_Duna_Muzeumban/

(F. Iné)

Pisai Deklaráció a szürke irodalomra vonatkozó stratégiákról (2014. május 16)

Bevezetés

Különböző témákban és szakterületeken, civil és kormányzati szervezetek vagy éppenséggel vállalkozások keretei között rengeteg olyan dokumentum keletkezik, amely nem kerül kereskedelmi forgalomba. Ezek

a kiadványok, adatforrások, egyéb anyagok – *szürke irodalom* – alapvető információforrást képviselnek a tudományos kutatás, az üzleti, ipari, szakmai döntéshozatal és a civil társadalom számára. A szürke irodalom a tények, érvek, újdonságok ismert forrása számos területen: a természet- és társadalomtudományban, az egészségügyben, a mérnöki munkában, az oktatásban, a bölcsészetben és a művészetekben.

A szürke irodalomhoz tartozó dokumentum-típusok (akár nyomtatott, akár elektronikus formában) a tudományos és technikai jelentések, felmérések, munkaanyagok, konferencia-anyagok, disszertációk, de a szürke irodalom részei lehetnek multimédiás tartalmak is. Ezek a kutatási anyagok, információk fontos és értékes részét képezik.

Annak érdekében, hogy a kutatás és oktatás hasznára válhasson, mi, e deklaráció aláírói felhívjuk a kormányzatokat, a kutatási és oktatási intézmények valamint minden további érdekelt figyelmét, fordítsanak nagyobb figyelmet a szürke iroda-

lom kezelésére. A szürke irodalom különleges jelentőséggel bír a nyílt hozzáférés, a nyílt tudomány, az innováció, a tényeken alapuló döntéshozatal és tudástranzfer szempontjából.

Ahhoz, hogy a szürke irodalom nyújtotta lehetőségeket teljesen kiaknázhassuk a helyi, nemzeti és a világ közössége számára, a következő felhívást és javaslatot tesszük:

Szervezeti

1. A kormányzatok és szervezetek növeljék elkötelezettségüket a nyílt hozzáférés tekintetében.
2. Jobban működjenek együtt mindazok a szervezetek, ahol szürke irodalom keletkezik, ahol felhasználják, ahol gyűjtik vagy kezelik ezeket a dokumentumokat.
3. Használjanak a dokumentumok életét végigkísérő, egyedi azonosítókat, nyílt leíró adat-szabványokat a szürke irodalom kezelésére.

Kutatási/oktatási

4. Bátorítjuk a kormányokat, egyetemeket, intézményeket újszerű és díjazási megoldások alkalmazására a szürke irodalom minőségének javításához.
5. Alkalmazzanak magasabb követelményeket a szürke irodalom létrehozása és kezelése területén.
6. Fejlesszenek és alkalmazzanak szabványos megoldásokat a különböző szürke irodalmat kezelő rendszerek együttműködésének javítására.
7. Hozzanak létre „jó gyakorlat” útmutatókat a szürke irodalom létrehozásához, terjesztéséhez és értékeléséhez.

Jogi

8. Változtassák meg a levéltárakra, könyvtárakra és a szerzői jogokra vonatkozó törvényeket, támogatók a könyvtárak, levéltárak, közgyűjtemények, oktatási intézmények és egyéb, a szürke irodalmat, különösen a közérdekű, nem-kereskedelmi anyagokat gyűjtő és közreadó szervezetek tevékenységét.
9. Foglalkozzanak a szürke irodalom terjesztését akadályozó jogi szabályozásokkal.
10. Tegyenek további erőfeszítéseket a tekintetben, hogy a szürke irodalom felhasználható legyen mind kereskedelmi, mind non-profit célokra.

Pénzügyi/finanszírozási

11. Találjanak forrásokat a szürke irodalomra vonatkozó kutatások végzésére.
12. Növeljék a támogatást a szürke irodalom archiválására és hosszú távú megőrzésére.
13. Növeljék a szürke irodalom elérhetővé tételét és felhasználásának elősegítését támogató technológiai és infrastrukturális fejlesztés forrásait.

Technikai

14. Alakítsanak ki stratégiákat a hiperhivatkozások időtállóságának növelésére.
15. Alakítsanak ki megoldásokat a szürke irodalom szöveges és nem szöveges adatállományainak összekötésére, és szabványokat a rendszerek együttműködésének lehetővé tételére.

/Forrás: <http://greyguide.isti.cnr.it/>

(F. Iné)

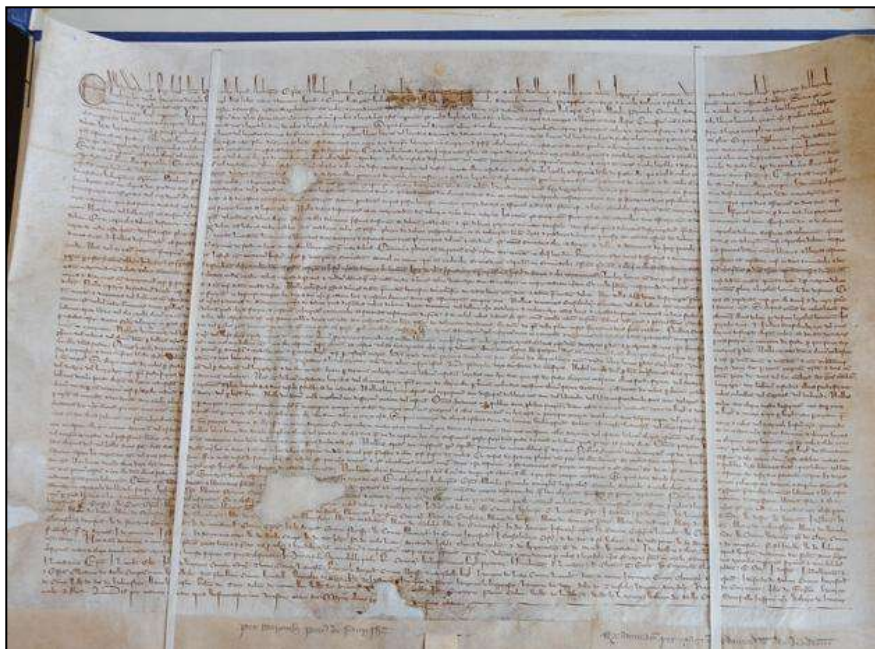
Milliókat érő kincsre bukkant a könyvtáros

A *Magna Carta* egy ritka példányára találtak rá az angliai Kent megyei önkormányzat archívumában:

a brit történelem egyik legjelentősebb dokumentumának ez a kiadása 1300 körül látott napvilágot.

A dokumentum tartalmazza az erdőkről szóló kiváltságlevelet is, mely csak az Oxfordi Egyetem tulajdonában lévő Magna Cartában lelhető fel a világon. Földnélküli János (1167–1216) angol király az akkori Canterbury érsek által megfogalmazott Magna Cartát 1215. június 15-én bocsátotta ki, hogy jogaik írásba foglalásával békét kössön a súlyos adóterhek és a királyi önkény miatt lázadó főurakkal. Az erdőkhöz való hozzáférésről szóló kiváltságlevelet az ifjú III. Henrik adta ki 1217. november 6-án a Magna Carta kiegészítéseként, megfogalmazva benne a köznép jogait és védelmüket a főúri túlkapásokkal szemben. 1225-ban számos kisebb változást hajtott végre rajta, és 1297-ben a Magna Cartához csatolták.

A kenti Maidstone archívumában lévő példány ugyan súlyosan sérült és mintegy egyharmada hiányzik, ám szakértők ennek ellenére értékét legalább 10 millió fontra becsülik - olvasható a *The Independent* brit napilap honlapján. A ritka dokumentumra, amely Sandwich városának példánya, Mark Bateson könyvtáros talált rá december végén az archívumban, alig két hónappal az előtt, hogy a londoni British Library-ben a minap együtt állították ki a 800 éves Magna Carta négy fennmaradt eredeti példányát.

fotó: kentonline.co.uk

Nicholas Vincent, a Kelet-Angliai Egyetem professzora, aki a dokumentumot hitelesítette elmondta, az a tény, hogy Sandwich városának is volt egy saját Magna Carta példánya, további bizonyíték arra, hogy a modern alkotmány alapjának tartott jogszabálygyűjteményt jóval szélesebb körben adták ki, mint korábban hitték, és a többi példány is előkerülhet a jövőben. A világon a Magna Carta 24 fennmaradt példánya volt ismert eddig. A dokumentumot a parlamentáris demokrácia irányába tett egyik első lépésként tartja számon a történetírás.

/Forrás: http://www.kulturpart.hu/lavor/45551/milliokat_ero_kincsre_bukkant_a_konyvtaros/

(F. Iné)

Fényképekből kreál minivideókat a Prezi új alkalmazása

A Prezi bemutatta új, történetmesélő alkalmazását. A Nutshell fényképek, videók és animációk összevonásával készít rövid, megosztható videóüzeneteket.

A cég közleménye szerint a Nutshell ötlete onnan jött, hogy a Prezi fejlesztői észrevették, sokan arra használják szoftverük kicsinyíthető/nagyítható felületét, hogy különféle eseményeket – születésnapokat, utazásokat, vagy leánykérést – osszanak meg vele. A Prezivel ugyanis egyszerű képeket videókat vagy éppen szöveget és grafikát beilleszteni egy végtelen „vászonra”, amiket aztán a mozgás egy kerek történetté köt össze. Ezek adták az ihletet a Nutshell fejlesztéséhez, amivel az élet apró pillanatait lehet kis történetekben elmesélni és egyszerűen megosztani iPhone-ról vagy iPad-ről

A Nutshellben három fényképet kell készíteni, amelyeket az alkalmazás rövid videoklippé alakít. Erre a klippre lehet rátenni a szöveget illetve az animációt, aminek a végén összeáll egy moziszerű kis történet. A videót akár e-mailben, akár sms-ben is megoszthatjuk illetve az feltölthető az Instagram-ra, Facebookra vagy a Twitterre.

Az alkalmazás nevét az angol „in a nutshell” (dióhéjban) kifejezés ihlette. „A Nutshell pontosan az, amit a neve is sugall: egy nagyszerű történet pillanatnyi térben összefogva” – nyilatkozta *Somlai-Fischer Ádám*, a Prezi társalapítója és művészeti vezetője. „A Prezi legjobb funkcióiból használtunk

fel néhányat – ez az alkalmazás szintén abban segít, hogy az emberek térbeli kontextussal bővítve oszthassák meg ötleteiket és vizuálisan kommunikáljanak, az élet pillanatairól a Prezihez hasonlóan hatásos és emlékezetes módon.”

A világszerte használt prezentációs eszköz óta ez az első alkalom, hogy a Prezi új terméket dobott piacra. *Árvai Péter*, a Prezi társalapítója és vezérigazgatója szerint „a Nutshell egy újabb eszköz célunk elérésében, hogy az emberek emlékezetesebb módon osszák meg ötleteiket. Nagyon örülünk, hogy a vizuális történetmesélés egy eddig nem ismert formáját adhatjuk a világnak.” Az alkalmazás ingyenesen letölthető az App Store-ból, „Nutshell Camera” néven.

/Forrás: <http://sg.hu/cikkek/110577/fenykepekbol-kreal-minivideokat-a-prezi-uj-alkalmazasa/>

(B. Bné)

Hogyan lehet netelérése további 1,5 milliárd embernek?

Ezt próbálták kitalálni a Nemzetközi Távközlési Unió képviselői egy konferencián.

A *Nemzetközi Távközlési Unió* (ITU) a dél-koreai Busanban rendezett konferencián megerősítette azokat a terveket, miszerint 2020-ig további 1,5 milliárd embert szeretnének ellátni internet-hozzáférésekkel. Az elképzelés része a Connect 2020 Agenda for Global Telecommunication/ICT Development című anyagnak, ami az információs és a telekommunikációs szektor jövőjét akarja formálni. A dokumentumot két héten át tartó egyeztetések után egyhangúlag elfogadták az ITU tagállamai.

A Connect 2020 Agenda for Global Telecommunication/ICT Development a tagországoknak azon közös céljait foglalja össze, amiket 2020-ig az IT-ökorendszeren belül el akarnak érni. A dokumentum négy pilléren épül, ezek segíthetnek a célok elérésében. A pillérek a következők: növekedés, társadalmi integráció, fenntarthatóság, valamint innováció és partnerség. A csatlakozó országok képviselői biztosítani akarják, hogy a távközlés és az IT továbbra is a fenntartható fejlődés olyan kulcselemei maradjanak, amelyek a gazdasági, a

társadalmi és az ökológiai dimenziókat egyaránt figyelembe veszik.

A 1,5 milliárd új internetező csak akkor kapcsolódhat a világhálóra, ha javítanak a telekommunikációs infrastruktúrákon, több lesz a csatlakozási pont és olcsóbbá válnak az előfizetések, illetve az IT-eszközök. Jelenleg több mint négy milliárd olyan felhasználó van, akiknek nincs hozzáférési lehetőségük az internethez. 2020-ra a világ háztartásainak 55 százaléka rendelkezhet majd legalább egy interneteléréssel és a lakosság 60 százaléka szörfölhet majd a világhálón, és addigra a távközlés, illetve az IT-rendszerek 40 százalékkal olcsóbbá válhatnak.

Csökkenteni kell a digitális szakadékot, meg kell birkózni a kihívásokkal; *Hamadoun I. Touré*, az ITU főtitkára elmondta, hogy ez egyrészt az összes ITU-tagállam közös kötelezettségvállalása, másrészt egy felhívás minden érintett felé, hogy együtt dolgozzanak azért, hogy az IT-technológiák lehetővé tegyék a növekedést és a fejlesztéseket. A szervezet az új stratégiai tervvel ehhez járulhat hozzá.

/Forrás: <http://sg.hu/cikkek/108854/hogyan-lehet-netelere-se-tovabbi-15-milliard-embernek/>

B. Bné

„Érintsd meg a Pradót!” – ikonikus festmények 3D-ben vakok számára

A madridi *Prado* először rendezett kiállítást kifejezetten vakok és gyengén látók számára. A projekt keretében a múzeum hat, különböző műfajokat képviselő festményről 3D-technológia segítségével olyan speciális másolatokat készített, amelyeket ha a látogatók megérintenek, valamiféle képet kapnak *Leonardo* Mona Lisájáról vagy *Goya* Napernyő című alkotásáról.

– Mi a kezünkkel látunk. A múzeumokban bárki megnézhet egy képet, én viszont nem. Szükségem van valakire, aki elmagyarázza nekem, mit látnék. Ezen a tárlaton azonban a saját kezemmel „megnézhetem” ezeket a festményeket – magyarázta az egyik vak látogató.

Vakokkal foglalkozó szakemberek bevonásával fejlesztették ki azt a technológiát, amelynek segít-

ségével a vakok és gyengén látók mentálisan újraalkothatják a képet, és átélhetik a művészi hatást.

– Ezeket a festményeket meg lehet tapogatni. Az érdekel bennünket, hogy ily módon vajon eljutnak-e a célközönséghez. Úgy tűnik, jó az irány. A látogatók így hozzáférnek a festményekhez: amikor megérintik, felismerik a képeket. Nagyon elégedettek vagyunk – mondta *Fernando Pérez*, a kiállítás kurátora.

/Forrás: <http://hu.euronews.com/2015/02/16/erintsd-meg-a-pradot-ikonikus-festmenyek-3d-ben-vakok-szamara/>

(F. Iné)

Az IBM kutatói megújították a személyes adatok védelmét

Mind több online szolgáltatás követeli meg valamely személyes adat – név, laccím, esetleg bankkártyaszám – megadását, ezek azonban könnyen rossz kezekbe is kerülhetnek. Az IBM kutatói Identity Mixer néven olyan felhőmegoldást dolgoztak ki, amelynek segítségével a felhasználók maguk határozhatják meg, hogy mikor, kinek, mely adataikat szolgáltatják ki az interneten. Kifinomult kriptográfiai algoritmusra épülő felhőmegoldást dolgoztak ki az IBM kutatói, hogy megvédjék a felhasználókat a személyes adataikkal való visszaélésektől. Az online szolgáltatások terjedése miatt minden korábbinál fontosabbá váltak az adatvédelmi kérdések – legyen szó közösségi oldalakról, videómegosztókról, online vásárlásról vagy éppen a bankolásról. Mind több alkalmazás igényli a személyes adatok bizonyos körének megadását, a felhasználóknak azonban eddig gyakorlatilag nem volt ráhatásuk arra, hogy mi történik – a gyakran a szükségesnél jóval többet eláruló – adatbázisokkal.

Az IBM felhőalapú Identity Mixer technológiájának célja, hogy a felhasználók személyes adatai az online szolgáltatások használatakor ne kerüljenek illetéktelen kezekbe. A hiteles adatokat ennek érdekében a rendszer titkosítja, lehetővé téve, hogy az ügyfél mindig csak annyit osszon meg magáról egy harmadik féllel, amennyi feltétlenül szükséges. A probléma mind nagyobb súlyát jelzi, hogy a comScore adatai szerint egy átlagos felhasználó havi 25 órát tölt az internet előtt, és ez alatt tucatnyi olyan online szolgáltatással találkozik, amely-

hez személyes felhasználói fiókot kell létrehoznia, vagyis különböző adatokat kell megadnia. Az ilyen szolgáltatók természetesen maguk is törekednek a biztonságra, adatvédelmi szempontból azonban általában nem nyújtják a legmagasabb szintű védelmet, ami komoly költségekkel is járhat, ha az adatbázis „rossz kezekbe” kerül.

Előfordulhat például, hogy egy videostreaming szolgáltatás csak életkori és földrajzi korlátozással vehető igénybe, ilyenkor a felhasználónak pontos születési dátumát és lakcímét is meg kell adnia. Mindezek a szükségesnél már önmagukban jóval szélesebb adatkört jelentenek. Az Identity Mixer ebben az esetben azonban csak annyit igazol vissza a szolgáltató felé – pontos dátum nélkül –, hogy az adott egyén már betöltötte a minimális életkort, illetve nem részletezve jelzi, hogy tartózkodási helye megfelel-e a kívánt régiónak. Ha pedig bankkártyával vásárolna filmet az ügyfél, a szolgáltató csak annyit nyerhetne ki a központi felhőből, hogy a plasztik érvényes és a bank elfogadta-e a tranzakciót – a kártyaszám és a lejárat dátum nem kerülne a szervereire. Az adatbázisban így csak az „igen” kerül a felhasználó neve mellé, a valódi személyes adatokat pedig a biztonságos felhő tartalmazza. Ezek akkor sem kerülhetnek illetéktelenekhez, ha például a regisztrációt kérő portál szerverét feltörik.

Az Identity Mixer tehát kriptografikus algoritmusokkal titkosítja a felhasználó – akár harmadik fél, például az állam által hitelesített – adatait, az adatokat hitelesítő tanúsítványt kiadó szervezet pedig természetesen nem kap arról információt, hogy

hogyan és mikor használják fel az adatokat. A technológia előnyös a felhasználóknak, hiszen pontosan kontrollálhatják, hogy mikor, kivel, milyen adatokat osztanak meg. Nyerhetnek vele azonban a szolgáltatók is, hiszen jelentősen csökkenthetik az online aktivitást esetleg akadályozó kockázatot, növelhetik az ügyfélbizalmat. Mindezt ráadásul felhőalapon, ami nagyban megkönnyíti a fejlesztők dolgát a technológia saját alkalmazásaikba integrálásakor.

Az Identity Mixer tesztelésére tavasztól nyílik mód az IBM Bluemix felhőplatformján, a fejlesztők így saját platformjaikba ágyazva próbálhatják ki a megoldást, mind asztali, mind mobil felhasználási területen.

A rendszer potenciálját természetesen már ez megelőzően is tesztelték. A Német Vöröskereszt-nél például az otthoni sürgősségi és szociális ellátásban alkalmazták sikerrel a technológiát. Ebben az esetben a központi szerver a tesztprogramban résztvevő gondozottakra szerelt szenzorok – fizikai állapotra és aktivitásra vonatkozó – adatainak rögzítésével és elemzésével döntötte el, hogy kinek van éppen szüksége segítségre, és ezen belül is milyen jellegűre. Az adatkezelés itt értelemszerűen kulcskérdés, hiszen számos, betegségekkel, orvosi leletekkel, gyógyszerekkel és a rokonok elérhetőségeivel összefüggő érzékeny információt kell kezelni a megfelelő döntésekhez és intézkedésekhez.

/Forrás: <http://sg.hu/cikkek/110576/az-ibm-kutato-i-meg-ujitottak-a-szemelyes-adatok-vedelmet/>

E számunk megjelenését önkéntes munkájával segítette:

*Ács Renáta
Arató Balázs
Berke Barnabásné
Berze Lajos
Filó Krisztina
Fonyó Istvánné
Hegyközi Ilona
Jávorka Brigitta*